

PIELDNER JUDIT: SZÖVEG, KÉP, MOZGÓKÉP...

Második tekintet

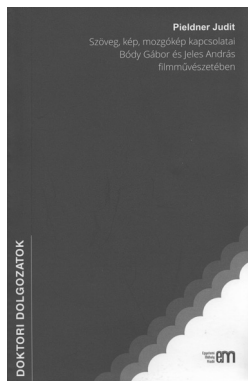
CZIRJÁK PÁL

BÓDY, JELES ÉS A TÁRSMŰVÉSZETEK.

Bódy Gábor és Jeles András filmjeiben – mint az igazán nagy művek esetében általában – minden „újraolvasás” alkalmával újabb és újabb jelentésrétegek tárulnak fel a befogadó előtt. Mintha ezek a munkák a világról és a művészi teremtésfolyamatról szereshető tudás kimeríthetetlen forrásai lennének. Már csak azért is, mert e két alkotó számára a filmkészítés mindig a dolgok és a dolgokra irányuló tekintet felmutatása egyszerre. Ilyen értelemben is beszél Bódy a „második tekintetről”, mint a látást magát is megjelenítő látásról és láttatásról.

Amikor pedig a mozgókép saját anyagszerűségének feltárása felé halad, egyúttal meg is haladja önmagát, és úgyszólván váratlanul felszikkasztja a társművészeti kapcsolatok különféle irányait. Vagy ahogy Jeles fogalmaz a *Teremtés, lidércnyomásban* (2006): „ha a formán átüt önnön matériája, ha a médium legsajátabb kvalitásait tárja fel, akkor szinte kilép önnön lehetőségei köréből, és egy idegen tartomány, egy másik művészeti ág nyelvéhez közelít.”

Pieldner Judit kötete (*Szöveg, kép, mozgókép kapcsolatai Bódy Gábor és Jeles András filmművészetében*) arra vállalkozik, hogy feltérképezze ezt a rendkívül gazdag és szerteágazó kérdéskört, felkutassa és értelmezze Bódy és Jeles filmjeinek társművészeti vonatkozásait. A vizsgált tárgy alapvető jellegéről a szerző így ír munkája bevezetésében: „Az intermedialis kapcsolatok a neoavantgárd művészetben kiemelt hangsúlyt kapnak. A film médiuma szükségessé teszi a mediális kapcsolatok lehetőségeiről és természetéről

való gondolkodást, hiszen a »filmszerűség« lényegi értelemben éppen a filmnek arra a képességére vonatkozik, hogy a többi médium jeleit, sajátosságait felhasználja, magába építse.”

Pieldner ennek megfelelően – a képelemzési és film-történeti kontextus rövid, de lényegre törő felvázolását követően – sorra veszi a társművészeteket, hogy érzékletes és pontos mikroelemzések láncolatán keresztül vizsgálja Bódy és Jeles vonatkozó alkotásait az egyes médiumok fénytörésében. Itt nem az egyes művészeti ágak mechanikus lajstromba vételéről van szó, hanem a különféle beszédmódok, jelrendszerek,

„Különféle jelrendszerek”

(Bódy Gábor: *Psyché*)

EGYETEMI MŰHELY KIADÓ, BOLYAI TÁRSASÁG. KOLOZSVÁR, 2015

az eltérő mediális sajátosságok termékeny egymásra vetítéséről.

Irodalom és film viszonyában az adaptáció visszatérő teoretikus és történeti problémái mellett test és kép kapcsolata szintén előtérbe kerül, mindez pedig alkalmas keretnek bizonyul a *Psyché* (Bódy, 1980) valamint az *Angyali üdvözlés* (Jeles, 1984) elemzéséhez. A mozgóképi és a színpadi gondolkodás kölcsönhatásait és elkülönböződéseit Bódy *Hamlet*-rendezése és Jeles nyolcvanas évekbeli színházi kísérletei, a *Drámai események* és *A mosoly birodalma* reprezentálják. A festészet és a film dialógusát feltáró gondolatmenet Bódy és Jeles filmjeinek egyes motívumait felidézve a képkeret, a belső keretek, az elkeretezés, a dinamikus és a statikus kompozíciók vagy épp a képi parafrázisok alakzatait elemzi. A fotográfia és a film közös metszeteit vizsgáló fejezet pedig végső soron a filmkép valóság tartalmára, a fotografikus nyomjelleg és a művészeti igazságfogalom viszonyára kérdez rá.

Az ily módon leszűrt tapasztalatok ugyanakkor nem egyszerűen a két rendező filmjeinek mélyebb megértéséhez segítenek hozzá – noha ez is fontos eredménye a könyvnek –, de egyúttal az intermedialitás napjainkban nem kevésbé aktuális alapkérdéseivel is érvényes, példaértékű sorvezetővel szolgálnak.

SZÓVÁRI GYULA FELVÉTELE